

DEKLARACIJA

O ZNAČAJU MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI

Činjenica da se informacijska, komunikacijska, medijska i obrazovna okruženja mijenjaju, stvara nove mogućnosti i izazove modernim društvima. Kvalitet primljenih informacija uveliko utječe na naše odluke i postupke koji iz njih slijede, kao i na mogućnost svakog od nas da ostvari osnovna prava i slobode, te da samostalno odlučuje i doprinosi ličnom razvoju. Tehnološki napredak u telekomunikacijama podstaknuo je, kvalitativno i kvantitativno, razvoj medija i drugih dobavljača informacija od kojih građanke i građani stižu različita znanja i primaju brojne i značajne informacije uz mogućnost da ih dalje obrađuju i distribuiraju. Takav napredak i razvoj prate i brojni izazovi koji zahtijevaju adekvatan društveni odgovor. Dobro informiran i obrazovan pojedinac predstavlja ključni element svakog društva i demokratskog procesa. Skupina znanja i vještina iz domena građanske pismenosti, uključuje razvijenu medijsku i informacijsku pismenost i potrebna je svakome.

Medijska i informacijska pismenost je skup sposobnosti koje osnažuju građane za pristup, preuzimanje, razumijevanje, procjenu i korištenje, stvaranje i dijeljenje informacijskih i medijski sadržaja u svim formatima, pomoću različitih alata, na kritičan, etički i učinkovit način, u cilju sudjelovanja i angažmana u osobnim, profesionalnim i društvenim aktivnostima. Iz navedenog se odlikava samo dio značaja i potreba za medijskom i informacijskom pismenošću, te se, kako ističe i Moskovska deklaracija o medijskoj i informacijskoj pismenosti (2012), za slobodno i efektivno korištenje informacija pojedinci, organizacije i društva trebaju baviti prevazilaženjem brojnih prepreka i izazova, kao što su:

- ograničeni kapaciteti, resursi i infrastruktura;
- cenzura, ograničene informacije u javnoj domeni, komercijalizacija, privatizacija i monopolizacija informacija;
- nedostatak poštovanja kulturne i jezične raznolikosti;
- prekomjerne i neprikladne zakonske prepreke za pristup, distribuciju i posjedovanje informacija;
- nedovoljno razvijena svijest o važnosti dugoročnom očuvanju informacija, naročito ličnih digitalnih informacija, te
- nedostatak međusektorske i interdisciplinarnе saradnje među ključnim akterima (između bibliotekara i medijskih edukatora, između medija i akademskih organizacija, itd.).

MI, potpisnici ove Deklaracije smatramo:

1. Medijska i informacijska pismenost (MIP) jest preduslov održivog razvoja otvorenih, pluralnih, inkluzivnih i participativnih društava znanja, te građanskih institucija, organizacija, zajednica i pojedinaca koji čine ta društva.
2. Medijska i informacijska pismenost odnosi se na kognitivne, tehničke i socijalne vještine i sposobnosti građanki i građana da pristupaju, kritički ocjenjuju, koriste i doprinose informacijskim i medijskim sadržajima putem tradicionalnih i digitalnih informacijskih i medijskih platformi i tehnologija, uz razumijevanje kako te platforme i tehnologije djeluju, kako da prilikom njihovog korištenja upravljaju vlastitim pravima i poštuju prava drugih, kako da prepoznaju i izbjegnu štetne sadržaje i usluge, da svrsishodno koriste informacije, medijske sadržaje i platforme da bi zadovoljili svoje komunikacijske potrebe i interese kao pojedinci i kao pripadnici svojih zajednica, te da bi prakticirali aktivno i odgovorno učešće u tradicionalnoj i digitalnoj javnoj sferi i u demokratskim procesima.

3. Koncept MIP podržava UNESCO-ov integralni pristup, te se temelji na Konsultacijama o strategijama i politikama MIP u Bosni i Hercegovini (2018), kao i prethodnim međunarodnim dokumentima kao što su: Praška deklaracija "Prema informacijsko pismenoj zajednici" (2003); Aleksandrijska objava "Svjetionici informacijskog društva" (2005); Fez deklaracija o medijskoj i informacijskoj pismenosti (2011); preporuke IFLA-e o medijskoj i informacijskoj pismenosti (2011); Moskovskoj deklaraciji o medijskoj i informacijskoj pismenosti (2012); i UNESCO Smjernice za razvoj politika i strategija MIP (2013). MIP podupire bitne kompetencije potrebne za djelotvoran rad na ostvarivanju UN-ovih ciljeva održivog razvoja, Deklaracije UN-a o ljudskim pravima, kao i ciljeve koje promiče Svjetski samit o informacijskom društvu.
4. Da bi se postigli ovi ciljevi, pojedincima su, zajednicama, kompanijama, organizacijama i nacijama stalno potrebne informacije o njima samima i njihovom okruženju, kao i razumijevanje različitih medija putem kojih se takve informacije mogu pronaći, razumjeti i saopštiti. Ipak, mediji su u stalnom stanju promjene. Novi tehnološki razvoj i dalje mijenja parametre rada, slobodnog vremena, porodičnog života i građanstva. Širom svijeta ljudi žive u okruženju koje sve više definira konvergencija različitih medija, interaktivnost, umrežavanje i globalizacija. Važnost medija i mreža vršnjaka posebno se povećala kod mlađe populacije, pa se veći dio odrastanja odvija izvan tradicionalnih okruženja za učenje. Stvaranje medija danas više nije u rukama ograničene skupine stručnjaka; sada ga svako može generirati.
5. Istovremeno, digitalna podjela ostaje značajna. Mnogi ljudi u Bosni i Hercegovini uopće nemaju pristup informacijama i medijima. Čak i u razvijenom svijetu, ograničenja se postavljaju na fizički pristup tehnologijama i mnogi ljudi nemaju potrebne vještine i razvijenu sposobnost kritičkog razmišljanja nužnih za donošenje utemeljenih odluka i rješavanje problema u svakom aspektu života.

Stoga, MI, potpisnici ove Deklaracije, pozivamo na:

- 1) KREIRANJE STRATEGIJE ZA RAZVOJ MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI;
- 2) ODREĐIVANJE JAVNOG TIJELA KOJE ĆE IMATI KOORDINACIJSKU ULOGU U IMPLEMENTACIJI POLITIKA I STRATEGIJA MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI;
- 3) HARMONIZIRANJE SEKTORA FORMALNOG OBRAZOVANJA S CILJEVIMA MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI, zajedno s gradnjom kapaciteta onih koji će implementirati te politike u obrazovnoj praksi, kao i osnaživanjem interdisciplinarnih akademskih programa;
- 4) RAZVOJ MEDIJSKE I INFORMACIJSKE PISMENOSTI ZA ODRASLE U KONTEKSTU NEFORMALNOG I CJELOŽIVOTNOG UČENJA, kako bi se izgradilo okruženje za kontinuirani razvoj potrebnih vještina za aktivno građanstvo i zapošljavanje;
- 5) JAČANJE ULOGE BIBLIOTEKA i drugih baštinskih ustanova kao ključnih aktera u procesu cjeloživotnog učenja i obrazovanja, posebno učenja uz podršku novih medija i tehnologija, kao i prenošenja znanja MIP-a širokim korisničkim zajednicama;
- 6) PREPOZNAVANJE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA kao partnera u procesima razvoja strategija i politika medijske pismenosti, te razvijanje saradnje između javnog i civilnog sektora u analizama politika, konsultacijama, definiranju pravaca strateškog razvoja i implementiranju edukacijskih projekata.

Sarajevo, 28.01.2019. godine.